

سخن از یک
واجب شرعی
است که در
رساله‌های عملیه
نیست، اما لزوم و
جواب دارد. آن
تکلیف شرعی
این است که بر
مکلف، واجب
است نقاط
ضعف را به نقاط
قوت تبدیل کند؛
چه در حوزه فردی
و چه در حوزه
اجتماعی.

رابطه و پیوند این دو بایکدیگر بریده شود؛ حال در زبان ما اسمش را گروه‌های ذی نفوذ، نهاد‌های مدنی، نخبگان فکری، تشکل‌های صنفی، احزاب سیاسی یا هر اسم گوناگون دیگری بگذاریم. پس یک حلقه واسطه‌ای بین امام و امت در کار نیست که هویت مستقلی داشته باشد. بین امت و امامت پیوستگی برقرار است و این پیوستگی، جامعه اسلامی را تشکیل می‌دهد.

بنا به پیوستگی رابطه امت و امامت است که همه خطابات قرآنی، اعم از وظایف، سیاست‌ها، برنامه‌ها، مأموریت‌ها و احکام اسلامی، بدون استثنا خطابش به عموم جامعه اسلامی است.

درباره حدود الهی می‌خواهد امر کند، می‌فرماید: «وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا تَكَالُفِ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ». حالاً چه کسی دست دزد را قطع می‌کند؟ دولت. اجرای احکام یک مجری خاصی دارد، اما مخاطب این حکم در قرآن، جامعه اسلامی است، نه فقط دولت. یا در جای دیگر می‌فرماید: «الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ»، کل جامعه که شلاق نمی‌زند! قاضی و دادگاه و اجرای احکامی وجود دارد که باید حکم اجرا کند؛ اما مخاطب آیه شریفه، کل جامعه است و مسئولیت متوجه کل جامعه است. این جزو حقوق جامعه اسلامی است که حدود الهی اجرا شود.

تنها مصداق این سیاق از بیان، احکام جزایی نیست. احکام اجتماعی نیز از همین دست است. می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ». در این آیه، چهار حکم آمده است: وظیفه فردی، وظیفه اجتماعی، وظیفه سیاسی و وظیفه اخلاقی.

روایت است که فرمود: «اصْبِرُوا عَلَى الْفُرَائِضِ وَصَابِرُوا عَلَى الْمَصَائِبِ وَرَابِطُوا عَلَى الْأَيْمَةِ». «اصْبِرُوا» ناظر به وظیفه فردی و امر به بردباری است، با همه معانی و مفاهیمی که دارد. «صَابِرُوا» وظیفه اجتماعی است و «وحدت جامعه» را گوشزد می‌کند. به مقاومت و استقامت دعوت می‌کند و کشاندن مردم به صحنه پایداری و ایستادگی است. «رَابِطُوا» به وظیفه سیاسی اشاره دارد و همراهی با امام مسلمین را یادآور می‌شود. درباره «رَابِطُوا» فرمود: «رَابِطُوا بَعْنِي عَلَى الْأَيْمَةِ»؛ یعنی از امام مسلمین جدا نشوید و از حدود کسانی که به آن‌ها اقتدا می‌کنید، صیانت کنید. «اتَّقُوا اللَّهَ» وظیفه اخلاقی تقوا را در همه عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، امنیتی، اجتماعی و فرهنگی بیان می‌کند. مخاطبش تمامی جامعه است.

در مورد دیگری می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ». آیه شریفه خطاب به کلیت جامعه است که شامل دولت و ملت می‌شود. یا حتی در اجرای دین نیز اسلوب کلام همین گونه است. خدای متعال می‌فرماید: «شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ». همه شما مسئول اجرای دین هستید. اجرای دین، مسئولیت همگانی است. حق ندارید پراکندگی و پیریشانی داشته باشید. نمی‌شود که بعضی‌ها خودشان را در اجرای دین کنار بکشند و بگویند وظیفه ما نیست! همه باید باهم باشند.